

Pop Ana Maria
Școala Gimnazială Nr.1 Leordina
Loc. Leordina, jud. Maramureș

SUPRANUMELE LOCUIITORILOR VIȘEULUI DE JOS

Supranumele vișeuanilor de jos, porecle unanim acceptate și transmise din generație în generație, au fost născocite fie pentru a împiedica posibilă confuzie ce s-ar putea face între indivizi, dat fiind faptul că în Vișeu de Jos – localitate situată în partea de sud-est a Maramureșului – multe persoane poartă același nume propriu, fie, pur și simplu, ca o dovadă a creativității unora ori a altora. Oricum, astăzi s-a ajuns în situația în care fiecare familie din localitate are un supranume care trimite la un strămoș, la o istorie, uneori atât de îndepărtată, încât supranumelui i s-a pierdut semnificația.

Cele mai multe supranume merg pe linia masculină: *Bacon, Boitoș, Brelu, Bugău, Buleac, Burbuleanu, Cazimir, Codău, Codin, Derhan, Doblan, Dodu, Drongoș, Gașpor, Gurban, Haurel, Hontu, Ioji, Jenel, Jupicu, Lipan, Loali, Lodânc, Misli, Muflă, Onișor, Șlaibic, Șpidăl, Știuț, Titirezu*, dar există și câteva feminine: *Așcuță, Ciornoaie, Doaga, Frumoasa dintre meri, Parasca, Safta, Sufleta, Șarga, Șose, Todora*.

În ceea ce privește originea supranumelor vișeuanilor, distingem mai multe categorii. Ocupația, transmisă uneori din tată în fiu, a fost percepută ca o trăsătură distinctă și asociată cu individualitatea persoanelor. Astfel, *Borneu* a fost supranumită persoana care se îndeletnicea cu cântatul la vioară, instrumentul fiind ținut într-un rucsac, numit *borneu*. Deși porecla are la origine un obiect, astăzi, ea trimite la obiceiul de a cânta la un instrument muzical. În aceeași clasă includem și supranumele *Bdirău*, cu mențiunea că urmașilor li se spune și *ai Primarului*. Ocupația devenită semnificativă în ceea ce privește identitatea persoanelor apare și în supranume ca: *Boldașu* (de la *bold* - magazin), *Cantoneru*, *Cârșnicelu*, *Coratoru*, *Croitoru*, *Deacu*, *Directoru*, *Faur*, *Feștilă*, *Impegatu*, *Mecanicu*, *Mineru*, *Moraru*, *Paleru*, *Poștașu*, *Sanitaru*, *Socăcița* (bucătăreasă), *Șuștăru* (repara pantofi), *Vraciu*, *Zavițu* (alcătuia echipe de butinari, preluând conducerea lor).

La baza unor supranume stau prenumele: *Andreieș*, *Costan* (de la Constantin), *Docău* (de la Doca), *Florea*, *Gaboruț*, *Gheorghiuț*, *Gică*, *Grigoreanu*, *Mariștoc*, *Mnihaieș*¹, *Mircea*, *Mitruțan*, *Nastacuța* (de la Nastaca), *Mniculai*², *Samoilă*, *Șose* (de la Sofia) sau unele nume de familie: *Braicu*, *Șimoacă* (de la Șimon). Există și un caz în care numele de familie se pierde, dar se păstrează ca supranume – *Mâca*.

¹ În graiul vișeuanilor de jos, **m**, la fel ca și celelalte labiale, cunoaște fenomenul palatalizării – **mń**.

² **N** trece la **mń** în cadrul supranumelui *Mńiculai*.

Originea persoanelor care s-au stabilit în Vișeu de Jos, adică a *zâniturilor*, cum îi numesc locuitorii, este ușor de identificat pe baza numelor pe care l-au primit. Este atât cazul femeilor care în urma căsătoriei și-au urmat soțul în Vișeu de Jos, cât și al unor bărbați care, din diferite motive, s-au stabilit în localitate: *Budeanca, Dișaoanca*³, *Leordeanca, Pătovanca, Bașcoianu, Borșanu, Dodi* (lăutar din Moldova), *Maranu, Moțu, Neamțu, Sârbu, Șvabu*. De asemenea, e însemnat faptul că unele persoane au reușit să emigreze înainte de anul 1989: *Americanu, Franțanu, Talianu, Belgianu*.

Statutul social apare evidențiat în numiri ca: *Baronel, Catană, Gazdacu* (de la *gazdă* – om înstărit), *Manzarelu* (de la *manzăr* – copil din flori), *Nanașu, Prundaru, Purdi, Sufleta* (a fi de sufletă – a fi înfiată), *Țaranu, Vadeanca* (văduvă).

Trăsăturile de caracter și cele fizice au jucat un rol important în găsirea unor supranume ca: *Babuca, Buianca, Jelea, Limbău, Pofta, Pribagu, Procleata, Rapida, Rălea, Tirean, Totoaca, Berța, Brihănuț, Cârna, Căposu, Cracu, Crețu, Dubu, Faraon, Galbânău, Gâtlan, Gușu, Hădu, Nanu, Mnicu Nanului, Pițil, Pleșu, Pui de om, Șteopău, Știrbău, Tarzan, Toloș, Tulucu*.

Alte supranume au ca punct de plecare denumirea unei plante sau a unui animal: *Barabou, Capșună, Câmpeanu, Cocean, Fasolică, Frunzilă, Gorunu, Jupu, Muroaie, Pomu, Răchita, Roșu, Trandafir, Trifoi, Balauru, Bou, Buhaiu, Ciutu, Cucu, Dihoru, Gaga, Gânsucă, Huhu, Iepure, Mânzatu, Puiu, Pasărea, Sparietul Mățocului, Țachi*. Denumirea unor alimente constituie baza altor supranume întâlnite în Vișeu de Jos: *Brânzosu, Brânzucă, Colacelu, Coleșucă, Mâncarușă, Samatișă* (iaurt), *Tojmag, Urdaș*.

O altă categorie este cea a ticurilor verbale. Astfel, cel care se scuza mereu a fost numit *Pardon*. Alte supranume ce pot fi incluse aici sunt: *Bâzu, Crâmpei, Cinci lei, Halu, Pac, Pâca, Păsău, Picuțu, Troschi, Vili*. Supranume ca: *Ațucă, Brici, Budâianu, Bujda, Bumbuc, Cârpa, Ceaplău* (șiret), *Ciurcel, Doaga, Dodu, Dohotar, Grițăruș, Leuc, Leșca, Motoru, Pilat, Popic, Pușcău, Securice, Stupu, Șoapra, Toaca, Teșsa* sugerează numele unui obiect care într-un anumit fel s-a legat de persoana celui care îl poartă.

Acțiunile unor înaintași sunt reflectate în supranume ca: *Adaosu, Belitu, Cioplea, Dohan, Furiș, Hleanu, Malahon, Mestic, Mișca, Zvârlea*.

Câteva numiri au la bază un obicei, o îndeletnicire. Astfel, cel care se îmbăta ușor a fost poreclit *Grițăruș*, iar bărbatul care, deși locuia pe o vale, avea obiceiul să coboare zilnic pentru a afla noutăți a fost numit *Sateanu*. *Jbreanca* este femeia cunoscută pentru țuca tare pe care o făcea. Longevitatea este evidențiată în cadrul supranumelui *Vivat*, în timp ce puterea e sugerată de *Inimosul*, cel cu două inimi.

Zmnidă (pădure deasă) și *Husari* (soldat care lupta pe cal), înregistrate de ALRR Maramureș⁴, s-au păstrat în graiul vișeanilor de jos doar ca și supranume.

³ În cadrul unor cuvinte, **v** urmat de **i** se transformă în **d'**.

⁴ NEIESCU, Petru, RUSU, Grigore, STAN, Ionel, *Atlasul lingvistic român pe regiuni Maramureș*, vol. I-III, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București.

Supranumele pe care le întâlnim în Vișeu de Jos la tot pasul ne aduc în prezent povești despre cei care au fost odată, iar locuitorii, deși au uitat de unde le vin, se identifică pe baza lor și nu al numelor ori al prenumelor.

BIBLIOGRAFIE:

1. CANDREA, Ion-Aureliu, *Porecle la români în Iarba fiarelor. Studii de folclor. Din datinile și credințele poporului român*, Editura Fundația Națională pentru Știință și Artă. Academia Română. Institutul de Istorie și Teorie Literară "George Călinescu", 2001, pp. 158-208;
2. CONSTANTINESCU, N. A., *Dicționar onomastic românesc*, Editura Academiei Republicii Populare Române, 1963;
3. DRĂGANU, Nicolae, *Românii în veacurile IX –XIV pe baza toponimiei și a onomasticeii*, Editura Imprimeria Națională, București, 1933;
4. GRAUR, Alexandru, *Nume de persoane*, Editura Garamond, București, 1965;
5. OANCĂ, Teodor, *Onomastică și dialectologie*, Editura Fundația Scrisului Românesc, Craiova, 1999;
6. RUSU, Valeriu (Coord.), *Tratat de dialectologie românească*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1984, pp. 320-354.